

Lessen *Vossenkwaad*

Stappenplan en handleiding voor de leerkracht.

Maak twee lessen voor de derde graad over twee gedichten uit de bundel *Vossenkwaad*.

Deze taakstelling wordt ruim geïnterpreteerd en vertrekt vanuit een basiskennis van het verhaal van Reynaert de vos.

Vossenkwaad van Yvan De Maesschalck is de eerste dichtbundel die volledig aan Reynaert de vos is gewijd. De Maesschalck is voorzitter van het Sint-Niklase Reynaertgenootschap. Hij koos ervoor om de gedichten te schrijven alsof je de figuren zelf hoort vertellen. "Ik ben letterlijk in het hoofd en de pels van de dieren gekropen, ze hebben een spreekrecht gekregen wat ze in het echte verhaal niet hebben."

De algemene insteek is 'genietend lezen', een leesdoel dat valt onder de noemer 'amuseren, genieten en ontspannen'. In de leesstrategie wordt dan weer vermeld: 'lees op je eigen tempo. Ontspan je en laat je meeslepen met wat je leest.'

Deze strategie is misschien moeilijk op te roepen in klasverband maar is toch een belangrijke opstap naar ons ultiem doel: meer leesplezier voor onze jeugd !

Hopelijk kunnen deze twee lessen bijdragen aan deze doelstelling.

Als tijdsindeling stel ik voor:

- Voorstelling van de bundel *Vossenkwaad* en werkmethode – uitdelen vragenlijst (5 min).
- Leerkracht leest gedicht expressief voor (5 min)
- Individueel invullen van de vragenlijst (15 min)
- Klassengesprek aan de hand van de ingevulde vragenlijsten (20 min)
- Afsluiting en evaluatie van de werkmethode (5 min)

Het klassengesprek vereist een actieve deelname van de leerlingen met respect voor ieders mening.

De taak van de leerkracht is modererend en niet-sturend. Elk inzicht kan de discussie verrijken.

Bijgevoegd vindt u:

- Tekst van de gedichten
- Vragenlijst voor de leerling
- Vragenlijst met antwoorden

Succes !

Herman Meeusen – 02/11/2023.

Tekst hoffelijk 1

de wilgentakken deinen in de lentewind.
brem en klimop kleuren de achterwand
waartegen mijn troon staat opgesteld. ik hef
de rechterhandschoen en leg de linker in de
holte van haar schoot: mijn gade zet een
kroon op haar geblankette hoofd en wrijft
de plooiën glad van al het taf, brokaat en
damast dat om haar lenden zweeft, er draalt
een glimlach om haar lippen als het muis-
stil wordt en alle dieren stom; alleen de
twijgen, kelken, blaadjes ruisen, dit wordt
haar dag, ik heb het haar beloofd: het kwaad
dat onzichtbaar tussen loof en bomen sluipt,
heeft voor de avond valt zijn gezicht vertoond.
ik wacht tot elk gekuch uitdooft en de stilte
dreigt, mijn hand daalt neer en wanneer ik zit,
gaan alle klachten los. geen dier heeft niets
te melden, het galmt en davert in alle talen:
hij is de vijand, die ene, zo onvatbaar ene,
vermaledijde, vuige, altoos weer vileine vos.

VOSSSENKWAAD Hoffelijk 1

Waarover gaat het gedicht ?

De dichter hanteert een archaisch en plechtstatig taalregister. Leg uit en geef voorbeelden uit de tekst. Wat betekenen volgende archaïsmen ? Wat beoogt de dichter met deze aanpak ?

Archaïsme:

Plechtstatig:

Deinen:

Gade:

Geblankette:

Taf:

Brokaat:

Damast:

Lenden:

Dralen:

Stom:

Twijgen:

Loof:

Vermaledijde:

Vuig:

Altoos:

Vilein:

Situeer het gedicht in het Reynaertverhaal. Wat is de functie van een hofdag ?

De besproken tekst is geen gedicht naar de klassieke vorm of inhoud (bv sonnet/rijmschema).

Houd je hiervan of verkies je de meer gebruikelijke benadering ?

Prikkelt dit gedicht je om het grotere werk *Vanden vos Reynaerde* te lezen ? Waarom of waarom niet ?

***Vanden vos Reynaerde* is een klassiek werk geschreven rond 1250. Waaraan, denk je, dankt het zijn succes ?**

Het personage van de vos evolueert in de loop van de geschiedenis van 'demon/duivel' tot 'schelm/schurk'. Ben je het eens met deze typering ?

Zou je dit gedicht aanraden aan je (literaire) vrienden ? Waarom wel/niet ?

VOSSSENKWAAD Hoffelijk 1

Waarover gaat het gedicht ?

Sfeerschepping op de hofdag van koning Nobel. Klachten over Reynaert vanwege alle aanwezige dieren.

De dichter hanteert een archaisch en plechtstatig taalregister. Leg uit en geef voorbeelden uit de tekst. Wat betekenen volgende archaïsmen ? Wat beoogt de dichter met deze aanpak ?

Archaïsme: verouderde taalvorm, een verouderde zinsconstructie of een verouderd woord.

Plechtstatig: ceremonieel, deftig, ernstig, verheven, vormelijk, stijf.

Deinen: rustig op en neer gaan.

Gade: echtgenote.

Geblankette: wit maken met smeersel of poeder (cosmetica).

Taf: zijden of kunstzijden weefsel in effenbinding. Ook wel taft of taftzijde genoemd. Oorspronkelijk uit Perzië.

Brokaat: stevige zijden stof met goud- of zilverdraad ingeweven figuren.

Damast: weeftechniek waarbij tekeningen aangebracht worden op een achtergrond van dezelfde kleur. De tekening is daardoor juist vanuit een bepaalde hoek goed te zien.

Lenden: benedendeel van de rug met de daaraan grenzende delen van de zijden.

Dralen: (iets) later of langzamer doen dan gewenst.

Stom: sprakeloos, zonder geluid.

Twijgen: dun buigzaam takje van een boom of struik.

Loof: gebladerte.

Vermaledijde: verwenste, vervloekte.

Vuig: minderwaardig, laaghartig.

Altoos: op elk moment, steeds opnieuw.

Vilein: slecht, boosaardig, vals.

Een register is een stijl van taalgebruik in een bepaalde situatie. Hij beschrijft de grandeur van het koninklijk hof en de positie van koning Nobel.

Situeer het gedicht in het Reynaertverhaal. Wat is de functie van een hofdag ?

Gebruik hiervoor de korte inhoud van het Reynaertverhaal in de bundel Vossenkwaad op p. 59 en 60.

Sfeerbeschrijving op de hofdag van koning Nobel.

De hofdagen waren deel van de middeleeuwse historische realiteit. Ze waren bedoeld om de adel vaster aan de vorst te binden en om het prestige van de heerser te vergroten. De koning zocht tijdens deze hofdagen op grote kerkelijke feestdagen advies en bijstand ('consilium et auxilium') bij zijn grote vazallen. Men spreekt in dit verband van de 'curia regis': de koning, noch zijn vazallen wilden over gewichtige aangelegenheden alleen beslissingen treffen en daarom kwam men samen om elkaar te consulteren. Leenheer en leenman hadden wederzijdse rechten en plichten. Hofdagen werden gehouden bij huwelijksfeesten, kroningsplechtigheden, ridderslag, het sluiten van vrede en het vieren van kerkelijke hoogdagen. Ze duurden meestal enkele dagen. Het tijdstip van Pinksteren werd vaak uitgekozen om pragmatische redenen. De pinkstertijd was een uiterst geschikt moment om te vergaderen vanwege de aangename weersomstandigheden.

De besproken tekst is geen gedicht naar de klassieke vorm of inhoud (bv sonnet/rijmschema). Houd je hiervan of verkies je de meer gebruikelijke benadering ?

Eigen antwoorden.

Prikkelt dit gedicht je om het grotere werk *Vanden vos Reynaerde* te lezen ? Waarom of waarom niet ?

Eigen antwoord.

***Vanden vos Reynaerde* is een klassiek werk geschreven rond 1250. Waaraan, denk je, dankt het zijn succes ?**

Het verhaal is een ironische en soms sarcastische uitbeelding van de gehele middeleeuwse mensenmaatschappij. Ook de moderne lezer wordt geboeid door de personages en hun lotgevallen.

Het personage van de vos evolueert in de loop van de geschiedenis van 'demon/duivel' tot 'schelm/schurk'. Ben je het eens met deze typering ?

Eigen antwoord.

Zou je dit gedicht aanraden aan je (literaire) vrienden ? Waarom wel/niet ?

Eigen antwoord.

Tekst conclaaf

onlangs was ik eindelijk in conclaaf
met enkele van mijn clangenoten
en of we hebben gefladderd, op en
neer geflapperd, en ja, ook gekrakeeld
en elkaars schorre kreten in algemeen
gekras vertaald. er klonk zowaar
een infernaal kabaal, maar ik hield
vlerk bij stek en bleef de opperraaf.
rechts van mij zat Edgar, die zich uit
een lang gedicht van Allan Poe had los-
gewrikt en nooit meer leek op te willen
stijgen. links hopte zijn naamgenoot
die tegen het hemelraam had aangetikt
om zich van Mulisch' rooklucht te bevrijden.
toen ook ik begon te kraken, onbevangen
sprak over Willem die ons samenriep,
stak Ysbrand van wal, o wat fulmineerde
hij tegen wat R hem had geflikt. net toen
kwam een oude grijze raaf tussenbeide die
geheel anoniem wou blijven, maar over
alle dieren, zwijnen, varkens, beesten
een rekwisitoor uitsprak uit naam van
Mozes en nog eerdere profeten: van alle
wilde dieren was R het vreselijkste creatuur.
met een fijn gesneden pen heb ik het finaal

verdict luid krassend kalligrafisch ingetikt

VOSENKWAAD Conclaaf

Woordenschat

Conclaaf:

Clan:

Fladderen:

Flapperen:

Gekrakeel:

Gekras:

Infernaal:

Vlerk:

Vlerk bij stek houden:

Onbevangen:

Fulmineren:

Flikken:

Creatuur:

Fijn gesneden pen:

Finaal:

Verdict:

Krassend:

Kalligrafisch:

Waarover gaat het gedicht ?

Wat is intertekstualiteit ?

De dichter noemt intertekstualiteit 'een knipoog naar auteurs van latere datum'. Geef hiervan twee voorbeelden uit de tekst. Vind je nog andere verwijzingen ?

Edgar Allen Poe

Harry Mulisch

Willem:

Verwijzing naar de profeet **Mozes**:

R:

De besproken tekst is geen gedicht naar de klassieke vorm of inhoud (bv sonnet/rijmschema).

Houd je hiervan of verkies je de meer gebruikelijke benadering ?

Prikkelt dit gedicht je om het grotere werk *Vanden vos Reynaerde* te lezen ? Waarom of waarom niet ?

Vanden vos Reynaerde is een klassiek werk geschreven rond 1250. Waaraan, denk je, dankt het zijn succes ?

Zou je dit gedicht aanraden aan je (literaire) vrienden ? Waarom wel/niet ?

VOSSenkWAAD Conclaaf

Woordenschat

Conclaaf: besloten vergadering van kardinalen om een nieuwe paus te kiezen. In de Middeleeuwen was *conclave* het woord voor 'afgesloten vergaderruimte'. Tegenwoordig wordt met *conclaaf* een heel specifieke vergaderruimte bedoeld.

Clan: groep mensen die met elkaar verbonden zijn door middel van verwantschap en afstamming. In bredere zin ook geslacht, familie of stam.

Fladderen: vliegen met vleugels die heel snel op en neer gaan.

Flapperen: klapperend geluid maken door het snel heen en weer gaan.

Gekrakeel: geruzie, kleingeestig gekibbel.

Gekras: geluid van kraaien.

Infernaal: hels, duivels.

Vlerk: vleugel, vlegel, brutaal persoon.

Vlerk bij stek houden (vergelijk voet bij stuk houden): volhouden, niet afwijken.

Onbevangen: open en zonder vooroordelen.

Fulmineren: heftig uitvaren, tekeergaan.

Flikken: lappen, leveren, handig klaarspelen.

Creatuur: levend wezen, schepsel.

Fijn gesneden pen: ganzenveer.

Finaal: compleet, definitief.

Verdict: uitspraak, vonnis, oordeel.

Krassend: rauw snijdend keelgeluid van vogels.

Kalligrafisch: kunst van het schoonschrijven.

Waarover gaat het gedicht ?

Ogenscheinlijk geen rechtstreekse band met het verhaal van Reynaert de vos. Beschrijving van een conclaaf van een groep raven met beraadslaging over Reynaert. Verwijzingen (impliciet/expliciet) naar latere literatuur.

Wat is intertekstualiteit ?

Intertekstualiteit is het verschijnsel dat literaire teksten echo's bevatten van andere (literaire) teksten. Wij lezen en schrijven in een "intertekst", in een culturele, maatschappelijke en literaire

traditie die in teksten is vastgelegd. Eenvoudig gesteld gaat het om de invloed die uitgaat van vroegere teksten en op welke manier daar creatief mee wordt omgegaan. In die zin wordt de term sinds 1966 in de literatuurwetenschap gebruikt.

De dichter noemt intertekstualiteit ‘een knipoog naar auteurs van latere datum’. Geef hiervan twee voorbeelden uit de tekst. Vind je nog andere verwijzingen ?

Edgar Allen Poe – gedicht *The Raven* (1845): Het gedicht vertelt het verhaal van een mysterieus, nachtelijk bezoek van een raaf aan een man (de verteller, ik-figuur), die treurt om zijn overleden geliefde. De raaf blijft onbeweeglijk stil en spreekt maar één woord: ‘Nooit meer’ (Nevermore).

Naam van de raaf: Edgar - lang gedicht – nooit meer – op te willen stijgen.

Harry Mulisch – *De ontdekking van de hemel* (1992): totaalroman.

Fervent kettingroker, stierf aan longkanker.

Willem: hij die Madoc maecte.

Verwijzing naar de profeet **Mozes** en de Joodse voedselwetten. Zwijnen en varkens.

R: het is gevaarlijk zijn naam te noemen – vergelijk met Harry Potter.

De besproken tekst is geen gedicht naar de klassieke vorm of inhoud (bv sonnet/rijmschema).

Houd je hiervan of verkies je de meer gebruikelijke benadering ?

Eigen antwoorden.

Prikkelt dit gedicht je om het grotere werk *Vanden vos Reynaerde* te lezen ? Waarom of waarom niet ?

Eigen antwoord.

Vanden vos Reynaerde is een klassiek werk geschreven rond 1250. Waaraan, denk je, dankt het zijn succes ?

Het verhaal is een ironische en soms sarcastische uitbeelding van de gehele middeleeuwse samenleving. Ook de moderne lezer wordt geboeid door de personages en hun lotgevallen.

Zou je dit gedicht aanraden aan je (literaire) vrienden ? Waarom wel/niet ?

Eigen antwoord.